

WORKSHOP

‘Maak het gewoon’: Effectieve samenwerking met naasten in de verslavingszorg

dr. Sofie Lorijn
dr. Simon Venema
Afdeling onderzoek

Vandaag

- Presentatie (25 minuten)
 - Achtergrond
 - Highlights uit onderzoek bij VNN
- Workshop (15 minuten)
- Reflectie, vragen en discussie (10 minuten)

Vragen of opmerkingen? Graag!

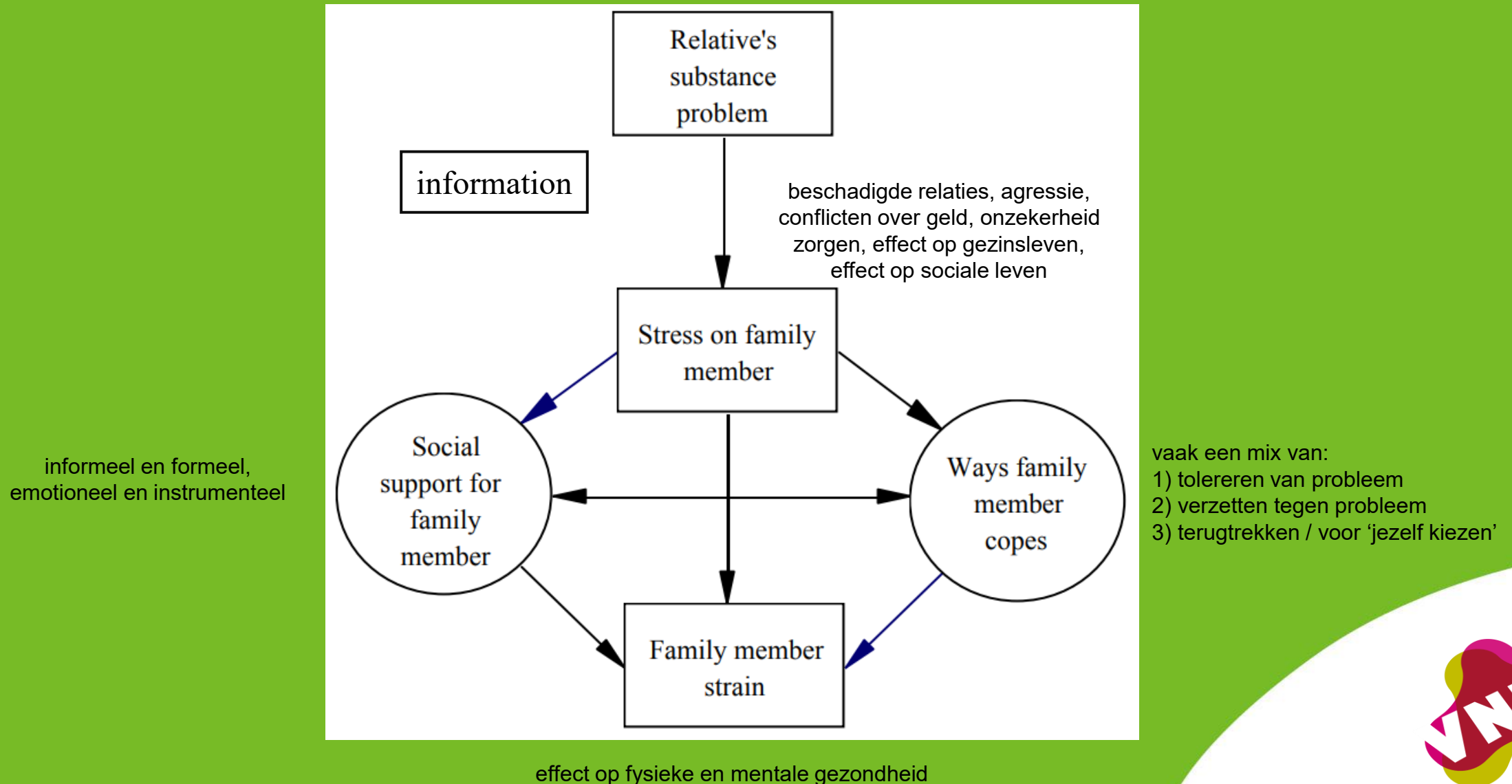

Om hoeveel naasten gaat het?

- Brede opvatting van de term 'naasten':
 - partners, ouders, (volwassen) kinderen, broers, zussen, vrienden, buren, collega's en vertrouwenspersonen die de cliënt zelf kiest.
- Schatting: 2 miljoen naasten van mensen met een alcoholstoornis (3-5 dierbaren per geval)
- KOPP/KOV: 900.000 minderjarige kinderen (27,9% van alle thuiswonende kinderen)
 - waarvan 117.000 kinderen met een ouder met alcohol- of drugsstoornis
- Exacte aantal naasten in NL: onduidelijk, geen duidelijke rekenmethode voorhanden

Strain-stress-information-coping-support model

Belang voor naasten

- Hoger zorggebruik onder naasten door verslaving
- Grote ondersteuningsbehoefte onder naasten
- Stigma, schaamte en geheimhouding
- Culturele verschillen (individualistisch vs. collectivistisch)

Belang voor persoon

- Betekenisvolle sociale relaties zijn van groot belang voor herstel
- Tegelijkertijd kan het netwerk een negatieve invloed hebben
- Samenwerking met naasten draagt bij aan effectiviteit van behandeling

Wat is naastengerichte verslavingszorg?

Drie vormen:

1. Samenwerken met naasten tijdens de behandeling van een cliënt
(*triadisch samenwerken*)
2. Bespreken van het belang van het sociale netwerk in de behandeling
(*professional → cliënt*)
3. Bieden van of adviseren over hulp en ondersteuning aan de naaste zelf
(*professional → naaste*)

Effectieve interventies voor naasten

- Project Naasten (VKN): Erkende interventies kunnen samen een integraal aanbod vormen
 - Groepsinterventies: Vijfstappenmethode, 'Help, mijn kind kan niet zonder' en CRAFT
 - Individuele interventies: Preventief adviesgesprek en Moti-55 (incl. naastenmodule)
 - Online interventies: Samen nuchter

Aandacht voor naasten bij VNN

- Informatievoorziening, adviesgesprekken, naastengroepen, MDFT (jeugd), CRAFT, systeemtherapie, meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling, aandachtsfunctionaris KOV, naastendagen bij klinieken, netwerkbijeenkomsten, genogrammen, etc.
- Aandacht voor naasten verschilt per instelling, locatie en medewerker → versnipperd
- Er is al veel ontwikkeld!
 - Bijv. vanuit GGZ Standaarden

Onderzoek VNN - naasten

- Sterke ondersteuningsbehoefte onder naasten
- Naasten voelen zich beperkt gezien en gehoord
- Naasten ervaren weinig samenwerking in de behandeling
- Veel behoefte aan informatie
- Beschikbare aanbod is behulpzaam – ook van buiten VNN!
- Beperkte kennis over en gebruik van aanbod van VNN onder naasten

Ervaringen van naasten

“Nee. Dat heb ik ook wel gemist. [...] er is nooit een keer iemand die jou vraagt, goh, hoe gaat het met je, heb je behoefte aan een gesprek. Nee, dat moet je maar zelf doen”

Onderzoek VNN – (ex-)cliënten

- Naasten zijn onvermijdelijk onderdeel van leven en behandeling
- Behoeftte aan regie over welke naaste wel/niet wordt betrokken
- Naasten willen beschermen en niet belasten/overladen met zorg(en)

Ervaringen van (ex-)cliënten

“Die hulpverlener is de eerste geweest die mijn vrienden heeft uitgenodigd [...]. En daar zat wel de sleutel [tot herstel]”

Onderzoek VNN - professionals

- Beperkte kennis over aanbod van VNN onder professionals
- Verschillen in aandacht voor dit thema tussen professionals
- Beperkte *structurele* aandacht voor naasten in de behandeling
 - Wordt uitgevraagd bij intake, maar geen standaard navolging
- Grote verschillen in situaties
 - Naastenbetrokkenheid is niet altijd wenselijk
- Professionals willen wel, maar ervaren veel barrières
- In de praktijk is wel veel mogelijk!

Veelgehoorde antwoorden van professionals (*reflexen*)

“Dit doen we al”

“We hebben een systeemtherapeut”

Veelgehoorde antwoorden van professionals (*reflexen*)

“Het mag niet van de AVG”

*“Hier zijn wij niet van. De cliënt is bij ons
in zorg, de naaste niet”*

*“De cliënt wil geen samenwerking met
naasten”*

Overkoepelend beeld

- Regie over wie en hoe betrekken

- Onvoldoende gezien en gehoord
- Aanbod is versnipperd

- Verschilt per professional
- Positieve voorbeelden

- Maak het gewoon!
- Manier van kijken en werken

Vragen voor de toekomst

- We weten veel over wat werkt; hulpmiddelen zijn er genoeg
 - Niet één interventie, maar een manier van werken
- Nu: doen, implementeren, verankeren en uitvoeren
- Hoe borgen we het thema 'naasten' in alle behandelingen?
- Hoe bereiken en ondersteunen we alle naasten tijdig?

Aan de slag!

- **Stap 1 – Tijdlijn maken in drietallen (7,5 min)**
 - 2 mensen die je niet goed kent + jij
 - Ieder kiest een rol: cliënt, naaste of professional
 - Ontwikkel een tijdlijn van gebeurtenissen, en kies 3 belangrijke momenten in het traject/ herstelproces
 - TIP: gebruik echte praktijkvoorbeelden als je wilt
- **Stap 2 – Tijdlijn invullen (7,5 min)**
 - Kies 1 moment om verder uit te werken:
 - Wie waren aanwezig? Wat waren hun rollen? Welke keuzes waren belangrijk, en wie maakte die? Was er sprake van shared decision making?
- **Stap 3 – Gezamenlijke reflectie (10 min)**

Wat had de naaste nodig in dit moment? Wat leren we van dit netwerk en de keuzes?

Rollen van naasten

De naaste als informatiebron voor diagnostiek & monitoring

INFORMATIEBRON

De naaste als co-begeleider. Participeert in behandeling

CO-BEGELEIDER

De naaste als mantelzorger voor persoonlijke zorg, praktische hulp en emotionele begeleiding

MANTELZORGER

De naaste als zorgvrager vanwege overbelasting

ZORGVRAGER

- Originele rol van naaste: 'gewoon' partner, vriend, etc.

Reflectie en discussie

Take home

Maak samenwerken met naasten in de verslavingszorg gewoon!

- Regie over wie en hoe betrekken

- Onvoldoende gezien en gehoord
- Aanbod is versnipperd

- Verschilt per professional
- Positieve voorbeelden

onderzoek@vnn.nl

